

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ АХБОРОТНОМАСИ

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2024-4/3

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2024

Бош муҳаррир:*Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.***Бош муҳаррир ўринбосари:***Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.***Таҳрир хайати:**

| | |
|--|--|
| <i>Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.</i> | <i>Раззақова Сурайё Раззоқовна, к.ф.ф.д., доц.</i> |
| <i>Абдуллаева Муборак Махмусовна, б.ф.д., проф.</i> | <i>Раматов Бакмат Зарипович, к/х.ф.н., доц.</i> |
| <i>Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович, т.ф.д., проф.</i> | <i>Рахимов Рахим Атажанович, т.ф.д., проф.</i> |
| <i>Азимова Гулчеҳра Азизовна, т.ф.д., проф.</i> | <i>Рахимов Матназар Шомуротович, б.ф.д., проф.</i> |
| <i>Аимбетов Нағмет Қаллиевич, и.ф.д., акад.</i> | <i>Рахимова Гўзал Юлдашовна, ф.ф.ф.д., доц.</i> |
| <i>Аметов Яқуб Идрисович, д.б.н., проф.</i> | <i>Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф.</i> |
| <i>Бабаджанов Хушнуд, ф.ф.н., проф.</i> | <i>Рўзметов Дилишод Рўзимбоевич, з.ф.н., к.и.х.</i> |
| <i>Бобожонова Сайёра Хушнудовна, б.ф.н., доц.</i> | <i>Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад.</i> |
| <i>Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д.</i> | <i>Салаев Санъатбек Қомилевич, и.ф.д., проф.</i> |
| <i>Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф.</i> | <i>Сапарбаева Гуландам Машиаритовна, ф.ф.ф.д.</i> |
| <i>Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х.</i> | <i>Сапаров Қаландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф.</i> |
| <i>Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д.</i> | <i>Сафаров Алишер Каримджанович, б.ф.д., доц.</i> |
| <i>Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д.</i> | <i>Сирожов Ойбек Очилевич, с.ф.д., проф.</i> |
| <i>Ибрагимов Бахтиёр Тулаганович, к.ф.д., акад.</i> | <i>Собитов Ўлмасбой Тожаҳмедович, б.ф.ф.д., к.и.х.</i> |
| <i>Исмаилов Исҳақжон Отабаевич, ф.ф.н., доц.</i> | <i>Сотипов Гойипназар, к/х.ф.д., проф.</i> |
| <i>Жуманиёзов Зоҳид Отабоевич, ф.ф.н., доц.</i> | <i>Тожибаев Қомилжон Шаробитдинович, б.ф.д., акад.</i> |
| <i>Жуманов Мурат Арепбаевич, д.б.н., проф.</i> | <i>Холшев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф.</i> |
| <i>Қадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф.</i> | <i>Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д.</i> |
| <i>Қаландаров Назимхон Назирович, б.ф.ф.д., к.и.х.</i> | <i>Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц.</i> |
| <i>Каримов Улугбек Темирбаевич, DSc</i> | <i>Шакарбоев Эркин Бердиқулович, б.ф.д., проф.</i> |
| <i>Қурбанбаев Илҳом Жуманазарович, б.ф.д., проф.</i> | <i>Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц.</i> |
| <i>Қурбанова Саида Бекчановна, ф.ф.н., доц.</i> | <i>Эичанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., проф.</i> |
| <i>Қўлиев Учқун Отобоевич, ф-м.ф.д.</i> | <i>Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д.</i> |
| <i>Ламерс Жон, к/х.ф.д., проф.</i> | <i>Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д.</i> |
| <i>Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф.</i> | <i>Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д.</i> |
| <i>Махмудов Рауфжон Баходирович, ф.ф.д., к.и.х.</i> | <i>Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.</i> |
| <i>Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф.</i> | <i>Худайбергана Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д.</i> |
| <i>Мирзаева Гулнара Саидарифовна, б.ф.д.</i> | <i>Худойбергана Ойбек Икромович, PhD, к.и.х.</i> |
| <i>Пазилев Абдуваеит, б.ф.д., проф.</i> | |

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№4/3 (113), Хоразм Маъмун академияси, 2024 й. – 252 б. – Босма нашрнинг электрон варианты - <http://mamun.uz/uz/page/56>

ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими – Хоразм Маъмун академияси

© Хоразм Маъмун академияси ноширлик бўлими, 2024

| | |
|--|-----|
| Bekjanova S. Tibbiyot oliy talim muassasalari talabalarida divergent tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari | 143 |
| Bolbekov E.A. Talabalarning sog'lom turmush tarzi mazmunini kreativ yondashuvlar asosida takomillashtirish | 145 |
| Bolieva R.Kh. Study of the characteristics of changes in the mental states of students during the session | 148 |
| Davletov R.M. Bo'lajak informatika va axborot texnologiyalari fani o'qituvchilarini dasturlashga oid kreativligini rivojlantirishning ilmiy-metodik ahamiyati | 151 |
| Djumaniyozova E.Q. Formation of students' communication skills in english lessons | 154 |
| Jabborov Sh.U. Cognitive linguistic approaches to second language acquisition: insights and applications | 157 |
| Jamolova Z., O'rinboyeva X.M. Maktablarda vazifaga asoslangan ta'lim (TBLT) orqali tillarni o'qitish | 160 |
| Jo'rayeva M.R. Kompetensiya, kommunikativ kompetensiya atamalarining ifodalanishi | 162 |
| Kazakova D.G. Influence of learning styles on education | 166 |
| Kuttibekova G.T. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirishga tayyorlash | 168 |
| Kuzibayeva M.M. Talabalarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash usullari tajribasidan | 171 |
| Kuzibayeva M.M. Oliy ta'limda talaba-yoshlarning vatanparvarlik tuyg'ularini takomillashtirish | 173 |
| Masharipova B.E. Oilaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglarni innovatsion qisqa muddatli kurslar orqali o'qitishning dolzarbligi | 175 |
| Maxammadiyev A.Sh., Abramotov M.B. "Ekotizim va ularning tasniflanishi" mavzusini o'qitishning interfaol usullari | 179 |
| Maxmutaliyeva M. Syllabus designing for ESP students | 183 |
| Melikuzieva G. Principles of materials development in English language teaching | 185 |
| Meyliyeva Sh.E. Using shadowing effectively to improve learners' listening comprehension in EFL classroom | 188 |
| Muratova N.B. The role of reading skills in the development of critical thinking | 190 |
| Nabieva Kh.A. Teaching english for children with special educational needs | 193 |
| Namazova M.U. "Insoniy fazilatlar hayotimiz ko'rki" mavzusida insho, matn yozish asosida o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini o'stirish masalalari | 196 |
| Niyazova M.Kh., Tuxtayeva M.A. Said Ahmadning asarlarida frazeologik birliklar tahlili | 199 |
| Norqulov B.X. Chet tili o'qitish metodikasining yaqin fanlar bilan bog'liqligi va uning asosi | 201 |
| Oblaqulova D.J., Ibragimov N.T. Main difficulties of learning English grammar | 204 |
| Qodirova D. Ijodiy yondashuv asosida talabalarning fransuz tilida nutqini shakllantirishning zamonaviy tendensiyalari | 206 |
| Rahmatova Z.M. Xorijiy talabalar uchun o'zbek tili darslarida o'yin texnologiyalarining ahamiyati | 209 |
| Raximova S.Dj. Iboralarni o'qitishda innovatsion yondashuv | 211 |
| Sagdiyeva G.J. Pragmatic aspects of english teaching and learning | 214 |
| Sharapova G.Sh., Rasulova M.I. Learning styles and experiential learning theory | 216 |
| Tairov I.Yo. Jamiyat ma'naviy yangilanishida milliy – ma'naviy meros modernizatsiyasi | 219 |
| Turg'unova R.P. Prospects for the development of leading higher education institutions: gender perspective | 222 |
| Tursunxodjayev J.J. Non-traditional ways of teaching vocabulary in foreign language lessons | 224 |
| Umarova G.A. Filologik yo'nalishdagi talabalarga jarayonli yozishni o'rgatish va yozishga doir vazifalar | 227 |
| Xalilova S.Z. Teaching methods and techniques for building a strong vocabulary in adult English as a Foreign Language (EFL) learners | 230 |
| Xusanova M.A., Ahmadjonova F.A. Boshlang'ich sinflarda inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xosligi | 232 |
| Xushvaqtova E., Hamdamova Ch. Oliy ta'lim muassasalarida xitoy tilini o'qitishning dolzarb metodlari | 235 |
| Yoqubova N.N. Improving the quality of the lesson in higher education and the role of its professor-teachers | 239 |
| Дадахонова З.М. Современные технологии контроля знаний учащихся | 241 |
| Ниязова Х.Х. Время, как ценность в пословицах и поговорках при обучении начальных классов | 243 |
| Сафарова З.Т. Жисмоний тарбия дарсида халқ харакатли ўйинларини қўллаш ва фанлараро боғлиқликнинг физиологик афзалликлари | 245 |
| Холматова Д.А. К вопросам изучения русского языка | 249 |

будет и в будущем. Люди только наблюдают, и они не могут изменить это. Очень важно привить ребенку чувство времени. Это чувство также приобретает, а не наследуется. Школьный ребенок не понимает, что все его действия происходят в определенный отрезок времени. Он все еще не понимает, что любое действие, будь то посещение ресторана или поездка от дома в магазин, можно измерить во времени. И именно это нужно объяснить ему. И именно это требует объяснения. Например, следующие пословицы могут быть использованы:

Тише едешь — дальше будешь.
 Нет в мире ничего дороже времени.
 Поспешешь — людей насмешешь.
 Время – лучший лекарь.
 Обещанного три года ждут.
 Все силачи мира время не удержат.
 Век прожить — не поле перейти.
 Миром правят не цари, а время.
 Всякому овощу свое время.

Не откладывая на завтра то, что можно сделать сегодня.

Благодаря понятию о значимости времени, школьники научатся не откладывать важные дела, а наоборот ставить их в приоритете. Этому могут способствовать различные пословицы и поговорки:

Во время – грозой да лозой,
 А не в пору – колом на дубинной.
 Во время поры точи топоры,
 А пройдет пора, не надо и топора.

Использование пословиц и поговорок в процессе изучения времени, наряду с другими вопросами начального курса ряда дисциплин, обеспечит успех изучения величины младшими школьниками. Это связано с тем, что они создают непринужденную познавательную среду, которая привлекает внимание обучающихся и обеспечивают наглядность и моделирование. Таким образом, пословицы и поговорки помогут детям развить не только словарный запас, но и пробуждают чувство бережливости по отношению времени.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка. - М.: Оникс, 2008. - 736 с.
2. Афанасьев А.Н. Происхождение мифа / А.Н. Афанасьев. - М.: Высшая школа, 1996. -150 с.
3. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М.: Азбуковник, 1999. – 944 с.
4. Аникин В. П. Русские народные пословицы, поговорки, загадки и детский фольклор.- М.: Гос. учеб.-пед. изд.,1957.- 240с.
5. Niyazova, M. Kh, and M. Temirova. "Semantic analysis of old english phraseological units." *Asian Journal of Multidimensional Research* 12.3 (2023): 35-39.
6. Khayotovna, Niyazova Mokhichekhra. "The Use of Riddles in the Speech of Characters in English and Uzbek Literature." *International Journal of Inclusive and Sustainable Education* 1.4 (2022): 60-65.
7. Niyazova, Mokhichekhra Khayotovna. "English And Uzbek Blessings Which Formed By The Belief Of Magic Words." *Scientific reports of Bukhara State University* 5.3 (2021): 72-79.
8. Tairova, M. M., and M. H. Niyazov. "Modern systems of personnel assessment of the enterprise using the method of KPI (key performance indicators)." *South Asian journal of marketing & management research* 11.5 (2021): 21-27.

УЎК 796.072

ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ДАРСИДА ХАЛҚ ҲАРАКАТЛИ ЎЙИНЛАРИНИ ҚЎЛЛАШ ВА ФАНЛАРАРО БОҒЛИҚЛИКНИНГ ФИЗИОЛОГИК АФЗАЛЛИКЛАРИ

З.Т.Сафарова, ўқитувчи, Бухоро давлат университети, Бухоро

Аннотация. Мақолада халқ ҳаракатли ўйинлари ёрдамида болаларнинг физиологик ривожланиши, диққатининг тўғри шаклланиши, жамоа бўлиб ишлаши, коммуникативликни ривожлантириши ҳақида фикрлар келтирилган.

Калит сўзлар: физиология, ҳаракатли ўйинлар, диққат, коммуникативлик, креатив.

Аннотация. В статье представлены данные о физиологическом развитии детей с помощью национальных подвижных игр, правильном формировании внимания, работы в команде, развитии коммуникативности.

Ключевые слова: физиология, подвижные игры, внимание, коммуникативность, креативность.

Abstract. The article presents data on the physiological development of children with the help of national outdoor games, the correct formation of attention, teamwork, and the development of communication.

Key words: physiology, outdoor games, attention, communication, creativity.

Kirish. Sport – sog'lom muhitni yaratishda, yosh avlodni har tomonlama jismonan va ma'nan kamol toptirishda hal qiluvchi kuchga ega. Sababi, biz hamon taraqqiyot sari ketayotgan ekanmiz, hali yo'limizda yechilishi kerak bo'lgan ta'limiy muammolar talaygina. Masalan, shu kunlarda hayot talabi va tarbiya uslublar o'rtasida qandaydir zaiflik, bo'shliq mavjud. Binobarin, mana shu bo'shliqni to'ldirish uchun xalqimizning bebaho an'analari, noyob qadriyatlaridan hisoblagan xalq harakatli o'yinlari, jismoniy tarbiya mashg'ulotlari muhim o'rin tutadi. O'zbek xalq o'yinlarini o'rganish, tadqiq qilish va uni yoshlarni tarbiyalash amaliyotiga joriy qilish, o'z qadriyatlarimiz, madaniyatimiz va ma'naviy boyliklarimizning yuksaklikka ko'tarilishida asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Xalq yaratgan buyuk xazinani ehtiyot qilib saqlashimiz, milliylik bo'yog'ini asrashimiz hamda uni kelajak avlod uchun bekam-u ko'st yetkazishimiz zimmamizdagi asosiy vazifadir.

Metod. Ushbu maqolada xalq harakatli o'yinlaridan "Polizga kirgan quyonlar" o'yini yoritib berilgan. Ushbu harakatli o'yinni tashkil etishdan maqsad, o'quvchilarning harakat faolliklarini oshirish, milliy o'yinlarimizga bo'lgan mehrini uyg'otish orqali vatanparvarlik ruhini shakllantirish va rivojlantirish. Dars jarayonida o'quvchilarning tabiiy fanlardan olgan bilimlari, chamalash reflekslari, mo'ljal olish harakatlari, harakat tezliklari o'rganib mustahkamlab boriladi. Ob-havo sharoitidan kelib chiqib ushbu mashg'ulotni sport zalda, maktab sport maydonchasida, shuningdek turli o'yin maydonchalarida o'tkazish mumkin. Ya'ni bu mashg'ulotni o'tkazish alohida sharoitlarni talab etmaydi. Shuningdek, zamonaviy pedagogika talablaridan kelib chiqib, o'quvchilar o'zlarini erkin tutishlari uchun mashg'ulotning ikkinchi qismini o'zlariga qulay bo'lgan holatda bajarishlari mumkin (sport zal issiq bo'lsa polda ham bajarishi mumkin).

O'qituvchi darsni boshlashdan avval o'quvchilarning sog'lik darajalarini tahlil qiladi. Darsning barcha bosqichlari to'liq amalga oshiriladi: -o'quvchilarni saflantirish, salomlashish, davomatni olish, mavzuning maqsadi va vazifalari, texnologik tartibini e'lon qilish; -o'ngga, chapga ortga burilishlarni bajarish, oyoq uchida va tashqi tomonida yurish; -asta sekin yugirish mashqlari. Sekinlik bilan yurish, bir qatordan to'rt qatorga saflanib umumiy rivojlantiruvchi mashqlarni bajarish;

O'yin qoidalari va uning borishi bilan o'quvchilarni tanishtiradi: -asosiy harakatlarni e'lon qilish va ularning mohiyatini tushuntirish; -o'yinlar xususiyatlari;

-merganlar obrazida o'ynaladigan o'yinlar mazmuni va xususiyatlari; -harakat ko'nikmalari va jismoniy sifatlarni shakllantiruvchi o'yinlar mazmuni va xususiyatlari;

Fanlararo bog'liqlikni yuzaga keltirish uchun o'quvchilarning matematik bilimlarini, tabiiy fanlardan olgan bilimlarini tekshirib ko'radi. Masalan: **matematika bilan bog'lashda**

-o'quvchilar o'yinimizda ikkita doiradan foydalanamiz, biri kata ikkinchisi kichkina, sizlarga savol - Doira nima? Aylana nima?

Biologiya bilan bog'lashda- bugun darsimizda sizlar quyonchalar va tovushqonlar bo'lasizlar, sizlarga savol- quyon va tovushqonning farqi nimada?

O'qituvchi oquvchilarning bilimini sinab ularni rag'batlantirib turadi.

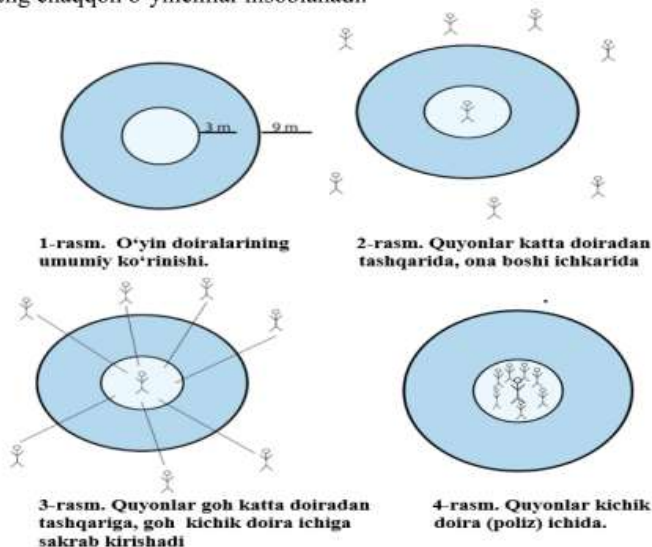
Darsning nazariy qismi tugagach o'qituvchi o'quvchilarni ikki guruhga ajratadi, chunki bu harakatli o'yinda 15 nafar o'quvchi ishtirok etadi. O'quvchilarning qolgan yarmi keyingi gal ishtirok etishadi.

O'yinni tayyorgarligini o'qituvchi o'quvchilar bilan birgalikda olib boradi, 15 ta ishtirokchi birgalashib kichkina va katta doiralarni tayyorlashadi, bu o'quvchilarda guruh bo'lib, birgalikda jamoa bo'lib ishlashni, kommunikativlikni rivojlantiradi.

O'qituvchi o'yin qoidalarini, o'yinnig borishini amalda o'zi ko'rsatib beradi, onaboshi va quyoning harakatini ko'rsatadi, o'yin sxemasi bilan bolalarni tanishtiradi, o'quvchilar o'yinni bajarishlari oson bo'lishi uchun uni sxematik ravishda quyidagicha tasvirlash mumkin (**1-2-3-4-rasmlar**). Bu o'qituvchining kreativ yondashuviga bog'liq.

O'qituvchi o'quvchilardan kimlar quyunchalar va kimlar tovushqon bo'lishni xohlashini so'rab ikkita kichik guruhga ajratib oladi. Shunda 7 kishidan iborat 2 ta kichik guruh va 1 ta onaboshi qoladi. Ushbu o'yin o'quvchilarning jamoada ishlash (**kollabaratsiya**) qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Bu o'quvchilarga hamkorlik qilish, samarali fikr almashish va o'zaro qo'llab-quvvatlash ko'nikmalarini o'rganishga ko'maklashadi. O'yin davomida quyonlar va tovushqonlar hamjihatlikda ishlashlari, bir-birlarini qo'llashlari kerak. O'qituvchi tanlagan 15 ishtirokchi o'quvchiga o'yin qoidalari va borish tartibini tushuntiradi bir o'quvchini nazoratchi qilib qo'yadi. Ikkita aylana bolalar hayoti uchun xavfsiz anjomlardan bo'lishi kerak. Ulardan biri ikkinchisining ichiga chizilgan bo'lishi yoki o'qituvchining zukkoligidan kelib chiqib arqondan foydalanishi mumkin.

"Onaboshi" dan boshqa hamma bolalar quyon bo'lib, katta aylanadan tashqarida turadilar. Onaboshi (qorovul) ingichka rezinaga bog'langan qog'oz ko'ptokchani ushlab kichik doiraning o'rtasida turadi. Bu o'quvchidan chaqqonlik, epchillik va merganlik talab qilinadi. Quyonlar va tovushqonlar ikki oyoqlab sakrab, goh kichkina doira (poliz)ga tushadilar, goh katta doiraning tashqarisiga chiqadilar. Koptokini otib quyon yoki tovushqonga tekkizgan qorovul boshqa o'yinchilar qatoriga kiradi va uning o'rniga otilgan quyon o'tadi. O'yinni boshqaruvchi o'quvchi polizga ko'proq tushib, qorovulning o'qi kamroq tekkan yoki sira ham o'q yemagan quyonlarni aniqlaydi. Bunday bolalar eng chaqqon o'yinchilar hisoblanadi.



O'quvchilar o'yinning ushbu sxematik shakli bilan tanishib chiqishadi.

Natija. O'yinni nazorat qilayotgan o'quvchi boshqalardan zukkoligi, boshqaruvchanligi bilan ajralib turishi kerak, o'qituvchi boshqaruvchi o'quvchini to'g'ri tanlay bilishi kerak. Bu o'quvchining o'yin jarayonini diqqat bilan kuzatishga, (**kommunikativlikni** rivojlantirish) o'z fikrlarini aniq, ravshan ifodalashga, suhbatdoshni tinglashga va tushunishga, ma'lumotni yetkazishda til vositalaridan unumli foydalanishga o'rganadi, o'quvchini jalb qilish, o'quvchilar o'z maqsadlariga erishish uchun yangi yondashuvlarni qo'llashni o'rgatadi (**kreativ fikrlash**), o'quvchilarning o'zlari innovatsion yechimlarni ishlab chiqadilar va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Quyov bo'lib qatnashayotgan o'yinchilarga bir oyoqda yugurish va sakrash man etiladi. Onaboshi (qorovul) poliz va katta aylana ichidagina o'yinchilarga ko'ptokni tegizishi mumkin. O'yinchilarni qo'li bilan ovlashi mumkin emas. O'yinni boshqarayotgan o'quvchi bunday hollarni sezganda o'qituvchiga murojaat qiladi. Ushbu metodologiya o'quvchilarning axborotni tanqidiy baholash (**kritik yondashuv**), o'z fikri va mulohazalarini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. O'quvchilar muammolarga tahliliy nuqtaviy nazardan yondashishni o'rganadi va mantiqiy fikrlash asosida o'z nuqtayi nazarini shakllantiradi.



5-rasm. O'qituvchi o'yinda yo'l qo'yilgan kamchiliklardan ogohlantiryapti

Hozirda ta'lim muassasalari, xususan maktablarda sinf o'quvchilarining soni 30 ta va undan yuqori. Bizning dars mashg'ulotimizda 15 nafar o'quvchi ishtirok etsa, qolgan 15 nafari bo'sh qolishi mumkin. Buning oldini olish, qolgan o'quvchilarning tomoshabin emas, shu dars mashg'ulotining bir qismiga aylantirish o'qituvchidan katta mahorat va **kreativlikni** talab qiladi. Shuning uchun biz, darsga bog'liq mashg'ulot turini tanladik. Fanlararo bog'liqlik.

Guruhning qolgan o'quvchilarini ham 2 guruhga ajratdik. Ularning bir qismiga quyov rasmi tushirilgan, ikkinchi kichik guruhga tovushqon rasmi tushirilgan qo'g'ozlar tarqatiladi (**6-rasm**). O'quvchilar chaqqonlik bilan har ikkala hayvonga tavsif beradi, ularning tabiatdagi va inson hayotidagi roli, ular iste'mol qiladigan mahsulotlarni yozadi va javoblarini izohlab beradi. Bunday topshiriqni bajarish ham o'quvchilarda 4K elementlarining rivojlanishiga olib keladi (**6-rasm**).



6-rasm. O'quvchilar quyov va tovushqon haqida ma'lumotlar yozishyapti

Mashg'ulot 30 daqiqa davom etadi, mashg'ulot davomida kichik guruhlar almashinib ishtirok etishadi va barcha o'quvchilar mashg'ulotda qamrab olinadilar. Mashg'ulot so'ngida faol ishtirok etgan o'quvchilar 3 nominatsiya bo'yicha rag'batlantiriladilar, bular; -eng zukko tabiatshunos (quyov va tovushqonlar haqida aniq va to'liq ma'lumot bergan o'quvchi); -eng chaqqon va epchil quyov; -eng mergan "onaboshi". Ushbu mashg'ulotga kiritilgan yangilik, bu mashg'ulotning ikkinchi qismi, ya'ni sinf o'quvchilarining 15 nafari ishtirokchi bo'lsa qolgan 15 nafari shunchaki bo'sh qolishining oldini olish maqsadida vaqtdan unumli foydalanib, ular bilan alohida "kichik guruhlar"da ishladi. Mashg'ulotga doir amaliy topshiriqlar berildi. Xuddi shu topshiriqlar birinchi gal o'yinda ishtirok etgan o'quvchilar bilan ham takrorlandi. Natijada o'quvchilar ham nazariy ham amaliy ko'nikmalarini oshirdilar, **refleksiyalarini** rivojlantirdilar.

Munozara. Harakatli o'yinlardan biri bo'lgan "Polizga kirgan quyonlar" xalq harakatli o'yini o'quvchilarda statik holatdan dinamik holatga o'tishlari, rivojlanib borayotgan gipodinamiyaning oldini olishga imkon beradi. Fan-texnika taraqqiyoti rivojlanib borayotgan bizning zamonda bolalarimiz gadjetlarga bog'lanib qolishgan, muntazam ravishda ulardan foydalanishlari, harakat faollilarining kamayishi, ko'z otkirligining pasayishi, texnomanqurtlikka olib kelishi mumkin. Ushbu o'yin orqali o'quvchilarning jismoniy faolligi oshadi. O'yinni yaxshi o'zlashtirgan o'quvchi uni yaxshi ko'rib qoladi va darsdan bo'sh vaqtlarida ham undan o'rtoqlari bilan foydalanadi bu esa o'yinning ommalashuviga, ta'til davomida bolalarning hamjihatlikda o'ynashariga, mintalitetimizga yod unsurlarning kirib kelishining oldini olishga zamin yaratadi. O'quvchilar o'yinni qanchalik yaxshi tushunib yetsa, shuncha ularni malakasi takomillashib boradi, ular uchun shuncha qiziqarli bo'ladi. Buni isboti shundan odatda iboratki bolalarning sevimli o'yinlari doirasi chegaralangan. Ularga sevimli o'yinlari ko'proq tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun bolalarga mazmuni bo'yicha turli-tuman, har tomonlama rivojlanishiga yordam beradigan o'yinlarni tavsiya qilish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Сафарова, З. Т., Сафарова, З. Т., & Фаромонова, О. С. Қ. (2022). Миллий ҳаракатли спорт ўйинларининг мактаб ўқувчилари физиологик ривожланишидаги роли. *Scientific progress*, 3(1), 385-388.
2. Sharipova D., Hikmatova D., Safarova Z. Adaptation and active interaction of young children with environment //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – №. В5. – С. 341-342.
3. Т.С.Усмохўжаев ва бошқалар. Ҳалқ ҳаракатли ўйинлари назарияси ва амалиёти. Дарслик. Тошкент 2014 йил.
4. Teshayevna S. Z., Yorkinova A. N. Chocolate and vitamins //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 10. – №. 9. – С. 148-151.
5. Сафарова З. Т., Райимов А. Р., Саидова М. Адаптирование детей к новым социальным условиям //Научный журнал. – 2018. – №. 5 (28). – С. 20-22.
6. Гуламов М. И., Сафарова З. Т., Саидова М. С. Разнообразие физического мира //Научный журнал. – 2018. – №. 5 (28). – С. 13-15.

УДК 378

К ВОПРОСАМ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА

Д.А. Холматова, преподаватель, Ферганский политехнический институт, Фергана

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy o'quv yurtlarida rus tilini o'rganish masalalari muhokama qilinadi. Tadqiqot doirasida rus tilini o'rganishning progressiv usullari o'rganildi.

Kalit so'zlar: pedagogik faoliyat, rus adabiyoti, til muhiti, madaniyat, tarix

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы изучения русского языка в высших учебных заведениях. В рамках исследования изучены прогрессивные методики изучения русского языка.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, русскую литература, языковая среда, культура, история

Abstract. This article discusses the issues of studying the Russian language in higher educational institutions. As part of the study, progressive methods of studying the Russian language were studied.

Key words: pedagogical activity, Russian literature, language environment, culture, history

На сегодняшний день актуальными являются вопросы обучения различным языкам. Мы в своём исследовании хотели обратить внимание на вопросы изучения русского языка.

В высших учебных заведениях обучение русскому языку может включать различные аспекты, зависящие от конкретной программы и уровня обучения. Вот некоторые общие аспекты обучения русскому языку в высших учебных заведениях:

Обратим внимание на основные курсы русского языка:

Студенты часто проходят базовые и продвинутые курсы русского языка, охватывающие грамматику, лексику, письмо, чтение и разговорные навыки.

Литературные курсы к примеру, включают в себя следующие аспекты: